

LUND UNIVERSITY

Inblick: Taylor utarmar lärarnas arbete

Persson, Anders

Published in:
Arbetarskydd

2002

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Persson, A. (2002). Inblick: Taylor utarmar lärarnas arbete. *Arbetarskydd*, (6/2002).

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Inblick:

Taylor utarmar lärarnas arbete

av

Anders Persson

(Publicerad i tidskriften *Arbetarskydd*, nr. 6, 2002.)

Jag trodde aldrig att jag skulle ta ned Harry Bravermans bok *Arbete och monopolkapital. Arbetets degradering i det tjugonde århundradet* (1974; sv. övers. 1977) från bokhyllan igen. Den har stått där, tjock och gul, orörd i 15 år. Innan dess läste jag den flera gånger, studerade den i arbetet med min doktorsavhandling och använde den i undervisning. Någonting hände dock mot slutet av 80-talet som fick många av oss att tro att "scientific management", eller taylorismen, var på väg ut ur industrin och höll på att ersättas av andra former av arbetsstyrning. Det är nämligen om "scientific management" som Bravermans bok handlar. Idag ligger den på mitt skrivbord.

Om nu taylorismen åkte ut ur industrin, jag saknar idag kunskap att bedöma om så verkligen är fallet, kan man undra vart den tog vägen? Mycket talar för att den exporterades samtidigt som den här på hemmaplan hamnade i den offentliga tjänsteproduktionen. Andra har påpekat samma sak tidigare. Statsvetaren Lennart Lundquist säger, i sin fina bok *Demokratins väktare*, att det finns släktskap mellan taylorismen och det som omväxlande kallas "new public management", "public management", marknadsstyrning och ekonomism. Alltså det "nya" sätt att styra offentlig serviceproduktion som vi på allvar sett tillämpas de senast 10-15 åren.

I min egen skolforskning har jag kommit i kontakt med alltför många skolor, kommunala förvaltningar, kvalitetsprogram och arbetstidsavtal där en tayloristisk styrfilosofi tillämpas, för att det ska vara en tillfällighet. Svenska utbildningspolitiker försöker idag styra skolan med metoder som har mycket gemensamt med taylorismen. Därför finns det anledning att återigen läsa Braverman och hans beskrivning av taylorismens tre principer.

Den första principen kallar Braverman "arbetsprocessens separering från arbetarens yrkesskicklighet" och den går ut på att "arbetsprocessen görs oberoende av yrket och dess traditioner och av arbetarens kunskaper". Den andra principen: "skilsmässan mellan begrepp

och verkställighet". Och slutligen den tredje principen: bruket av det kunskapsmonopol som separationen och skilsmässan ger upphov till "som styrmedel och kontrollinstrument i varje fas av arbetsprocessen". Styrningen utförs genom att arbetet fragmentariseras, genom konkurrens mellan de arbetande och genom lönesystem som är välutvecklade belönings- och bestraffningssystem.

Som jag upplever det försöker utbildningspolitiker och skolförvaltningar idag styra lärararbete på ett tayloristiskt sätt, inte efter bokstaven men inom ramen för uppfattningen att den som utför arbetet inte ska ha inflytande över något annat än själva utförandet. Tänkandet och målformuleringen ska andra svara för. Lärararbetet inordnas i kontrollsystem som bygger på fortlöpande utvärderingar, utvecklingssamtal och prestationslönesystem. Konsekvensen blir en successiv avprofessionalisering och lärararbetet framstår mer och mer som ett lönearbete. Arbetsintensiteten ökar och lärarnas fackliga organisationer deltar i detta som aktörer, liksom fackföreningarna en gång i industrin, därför att löneutvecklingen är relativt god om det nya avprofessionaliserings- och styrsystemet godtas. De psykosociala arbetsmiljöproblemen verkar synnerligen svåra i skolan och liksom vid förra sekelskiftet, då industrialiseringen skapade både välstånd och eländiga arbetsförhållanden, ger utbildningssystemets industrialiseringsprocess upphov till samma motsägelsefulla resultat. Frågan är också om inte många lärare har allt svårare, liksom arbetarna i industrin under taylorismens glansdagar, att se meningen med arbetet. Skolledarna blir mellanchefer och hamnar i svårartade lojalitetskonflikter mellan högre chefer och lärare, elever och föräldrar. Lärare som kritiserar utvecklingen åläggs ibland lojalitetskrav med motiveringen att utvecklingen är demokratiskt beslutad - den kanske enda stora skillnaden i jämförelse med taylorismen i industrin.

Och mitt i allt detta står lärarna i katedern och försöker få eleverna att tro att vi håller på att lämna industrisamhället bakom oss!